

EVROPSKA
KOMISIJA

VISOKI PREDSTAVNIK
UNIJE ZA ZUNANJE
ZADEVE IN
VARNOSTNO POLITIKO

Bruselj, 18.5.2022
JOIN(2022) 23 final

**SKUPNO SPOROČILO EVROPSKEMU PARLAMENTU, SVETU, EVROPSKEMU
EKONOMSKO-SOCIALNEMU ODBORU IN ODBORU REGIJ**

Zunanje sodelovanje EU na področju energije v spreminjajočem se svetu

{SWD(2022) 152 final}

1. Uvod

Evropska unija in svet se soočata z **eksistencialno grožnjo podnebnih sprememb in naraščajočo energetske krizo**. Če ne bomo pospešili boja proti podnebnim spremembam in se borili proti izgubi biotske raznovrstnosti, ne bomo dosegli ciljev Pariškega sporazuma in se ne bomo mogli izogniti vsesplošni podnebni krizi z uničujočimi posledicami za ljudi in okolje po vsem svetu.

V šestem poročilu medvladnega odbora za podnebne spremembe je ugotovljeno, da je treba svetovne emisije toplogrednih plinov zmanjšati za 43 % do leta 2030, da bi ostali na pravi poti za izpolnitev cilja **omejitve globalnega segrevanja na 1,5 °C**. Ker je energetske sektor osrednjega pomena za zmanjšanje emisij toplogrednih plinov, bo v središču tega prehoda.

Hkrati je **Rusija prekršila mednarodne predpise s svojo neizzvano in neupravičeno vojno agresijo proti Ukrajini**. Spodnesla je trge energije in hrane, sprožila večjo nestanovitnost cen in energetske negotovost, kar je vplivalo ne le na njeno neposredno soseščino, ampak na ves svet. To zahteva odziv, ki obravnava tako kratkoročne potrebe kot tudi dolgoročne posledice za EU in njene partnerje. EU je v celoti solidarna z Ukrajino in še naprej podpira njen energetske sistem.

Prehod na zeleno energijo je edini način za sočasno zagotavljanje trajnostne, zanesljive in cenovno dostopne energije po vsem svetu. EU je zato odločena, da nadaljuje to pot in sodeluje s partnerji po vsem svetu, da bi spodbudila partnerske države k povečanju njihovih podnebnih ambicij in opredelitvi poti do podnebne nevtralnosti, pa tudi da vzpostavi dolgoročne odnose, ki so vzajemno koristni, zlasti na področju energije.

EU bo nadaljevala in **okrepila svojo vlogo po vsem svetu prek namenskih partnerstev**. To je mogoče doseči s finančno podporo, pomočjo, prenosom tehnologije in/ali okrepljenimi trgovinskimi odnosi.

Tudi na evropski ravni se moramo priključiti tej poti. Evropa je kljub diverzifikaciji in notranjim ukrepom za energetske varnost, sprejetim od plinske krize leta 2009, še vedno preveč odvisna od dobavitelja, ki je pripravljen uporabiti energijo kot orožje. Da bi odpravila to ranljivost, je Evropska komisija **8. marca 2022** predstavila **sporočilo REPowerEU**, ki vsebuje načrt za **ustavitev uvoza fosilne energije iz Rusije** precej pred letom 2030. Zaradi tega so potrebni diverzifikacija oskrbe z energijo v EU, povečanje prihrankov energije in energetske učinkovitosti ter pospešitev prehoda na zeleno energijo.

Vse to je odgovor na izzive **hitro spreminjajočega se sveta in energetskega zemljevida**. V naslednjih letih in desetletjih se bodo pojavile nove priložnosti za proizvodnjo energije, skupaj z novimi trgovinskimi vzorci in prometnimi potrebami. Medtem ko bo trgovina s konvencionalnimi energenti postopoma upadala, se bo na mednarodni ravni začelo trgovati z novimi surovinami, kot sta vodik in amoniak, povpraševanje po tehnologijah z nizkimi emisijami pa bo raslo. Za vzpostavitev zanesljivejših in vzajemno koristnih partnerstev s pristopom, ki temelji na pravilih, bodo potrebni novi standardi in ureditve upravljanja.

Evropska unija mora biti pripravljena ukrepati in oblikovati to novo, spreminjajoče se okolje. **Evropa bo imela nove priložnosti**, da gradi na svojem vodilnem položaju na področju zelenih tehnologij ter spodbuja pravičnejši in trajnostni razvoj po vsem svetu, pa tudi nove izzive za svojo energetska varnost in odpornost oskrbovalnih verig, zlasti kritičnih surovin, ki so ključne za energetska prehod.

Podobno je kriza priložnost za številne države, da preskočijo ogljično intenziven razvoj in izkoristijo okolju prijaznejše in enakopravnejše gospodarstvo, ki milijonom ljudi zagotavlja dostop do energije. **V skladu s ciljem trajnostnega razvoja št. 7 si bo EU prizadevala zagotoviti pravičen in vključujoč energetska prehod.** Evropska komisija in visoki predstavnik bosta sodelovala in podpirala tiste, ki se odločajo za zeleni prehod, ter omogočala dolgoročne trajnostne naložbe, med drugim s strategijo Global Gateway, ki je načrt Evropske unije in na vrednotah temelječ predlog za obsežne naložbe v razvoj infrastrukture po svetu.

Vsi ti vidiki zahtevajo, da EU posodobi svojo zunanjo energetska strategijo več kot deset let po sprejetju prejšnje, da bi utrdila sodelovanje s partnerji ter okrepila svojo podnebno in energetska diplomacijo v skladu s sklepi Sveta za zunanje zadeve z dne 25. januarja 2021.

V ta namen si bo EU s svojo zunanjo energetska politiko prizadevala:

- **okrepiti svojo energetska varnost, odpornost in odprto strateško avtonomijo z diverzifikacijo oskrbe z energijo v EU ter povečanjem prihrankov energije in energijske učinkovitosti;**
- **pospešiti globalni zeleni in pravični energetska prehod, da bi zagotovila trajnostno, zanesljivo in cenovno dostopno energijo za EU in svet;**
- **podpreti Ukrajino in druge države, ki jih je ruska agresija neposredno ali posredno prizadela;**
- **zgraditi dolgotrajna mednarodna partnerstva in spodbujati industrijo čiste energije EU po vsem svetu.**

2. Zunanja energetska politika EU za REPowerEU

Kot je navedeno v **načrtu REPowerEU** z dne **18. maja 2022**, objavljenem vzporedno s to strategijo, bo evropski energetska sistem povečal svojo učinkovitost in prešel na zelene vire energije hitreje, kot je bilo pričakovano pred začetkom ruske agresije na Ukrajino. Medtem ko je **prehod na zeleno energijo v središču prizadevanja EU za energetska neodvisnost**, bo odmik od ruskih fosilnih goriv zahteval njihovo nadomestitev s fosilnimi gorivi drugih mednarodnih dobaviteljev glede na to, da je domača proizvodnja nafte in plina v EU močno zmanjšana: uvozimo 90 % naših potreb po plinu, 97 % potreb po nafti in 70 % potreb po premogu. Ker se bo povpraševanje po plinu v EU zmanjšalo hitreje, kot je bilo pričakovano, in da bi se zmanjšalo tveganje nasedlih naložb in sredstev, bo EU dala prednost strategijam diverzifikacije, ki zajemajo naložbe v plin in zeleni vodik.

2.1. Diverzifikacija oskrbe EU s plinom

Rusija je danes največji evropski dobavitelj plina.¹ **Cilj načrta REPowerEU je čim prej končati našo odvisnost od ruskega plina.** Večina tega povpraševanja po plinu se bo nadomestila z obnovljivimi viri energije, nizkoogljivenimi viri energije, energijsko učinkovitostjo in prihranki. Preostale potrebe po zemeljskem plinu se bodo pokrile z diverzifikacijo dobaviteljev.

Za zagotovitev oskrbe s plinom, ki bo potrebna v prihodnjih letih, **mora EU povečati uvoz plina iz neruskih virov:** večinoma utekočinjenega zemeljskega plina (UZP) (+50 mrd m³ (mrd m³)), pa tudi plina iz plinovoda (+10 mrd m³ ali več). V ta namen je EU uvedla energetska platformo EU – za združevanje povpraševanja, usklajevanje uporabe infrastrukture in pogajanja z mednarodnimi partnerji za olajšanje skupnih nakupov plina in vodika, kot je določeno v krovnem sporočilu REPowerEU.

To temelji na delu, ki ga je Evropska komisija opravila od lanske jeseni, ko je **vzpostavila stike z našimi glavnimi dobavitelji UZP in plina iz plinovoda.** Ta prizadevanja so prinesla rekordne mesečne dobave UZP v višini 12,5 mrd m³ aprila 2022 in 42 mrd m³ od januarja do aprila 2022. Platforma bo vključevala stalna prizadevanja držav članic EU za diverzifikacijo in bo odprta za Ukrajino, Moldavijo in Gruzijo ter za Zahodni Balkan.

Da bi olajšale prizadevanja za diverzifikacijo, so se **Evropska komisija in ZDA dogovorile**², da si bodo prizadevale za dobavo dodatnega UZP v EU (vsaj 15 mrd m³ v letu 2022 in približno 50 mrd m³ letno do vsaj leta 2030) prek izvoza ZDA, pa tudi v sodelovanju z drugimi mednarodnimi partnerji. Komisija je tudi ustanovila posebno **delovno skupino s Kanado**, ki bo preučila možne dobave UZP in vodika v prihodnjih letih.³

Pred tem poletjem namerava EU z **Egiptom in Izraelom skleniti tristranski sporazum** o oskrbi Evrope z UZP. Japonska in Koreja sta že preusmerili številne tovore UZP v Evropo in nadaljujejo se prizadevanja za uporabo te možnosti v prihodnosti. Katar je pripravljen olajšati zamenjave z azijskimi državami. Kar zadeva plin iz plinovoda, je Norveška že povečala svoje dobave v Evropo, pripravljenost za to pa sta izrazila tudi **Alžirija in Azerbajdžan.** EU si bo prizadevala ponovno začeti energetske dialog z Alžirijo in bo okrepila sodelovanje z Azerbajdžanom v luči strateškega pomena južnega plinskega koridorja. S povečanjem zmogljivosti Transjadranskega plinovoda bi se povečala oskrba s plinom v EU in državah Zahodnega Balkana.

Države v podsaharski Afriki in zlasti v Zahodni Afriki, kot so Nigerija (ki je leta 2021 že dobavila 15 % uvoza EU), Senegal in Angola, prav tako ponujajo neizkoriščen potencial UZP. Popolno in učinkovito izvajanje skupnega celovitega načrta ukrepanja bi spodbudilo poseben razmislek o možnostih, da Iran postane zanesljiv dobavitelj plina Evropi.

¹ Leta 2021 je več kot 40 % celotne porabe plina v EU prišlo iz Rusije: to je približno 155 mrd m³, od katerih je 15 mrd m³ v obliki utekočinjenega zemeljskega plina (UZP).

² [Skupna izjava Evropske komisije in Združenih držav o evropski energetske varnosti.](#)

³ [Skupna izjava predsednice von der Leynove in predsednika vlade Trudeauja.](#)

EU si bo prizadevala zagotoviti, da bo dodatna oskrba s plinom od obstoječih in novih dobaviteljev plina povezana s **ciljno usmerjenimi ukrepi za odpravo uhajanja metana ter obravnavo izpuščanja in sežiga na bakli**, kar bo ustvarilo dodatno likvidnost na svetovnih trgih in hkrati zagotovilo znatne koristi za podnebje. V ta namen bo EU sodelovala s svojimi partnerji za dobavo fosilnih goriv pri zmanjšanju emisij metana. Vsaj **46 mrd m³ zemeljskega plina se na leto izgubi**⁴ zaradi izpuščanja in sežiga na bakli v državah, ki bi ga lahko dobavile EU. Obstaja tehnologija za zajetje večine tega metana (glavne sestavine zemeljskega plina) na trajnosten in gospodaren način. EU je pripravljena zagotoviti tehnično pomoč partnerjem za vzpostavitev takih **vzajemno koristnih shem „vi zbirate/mi kupujemo“**.

EU bo sklicala tudi partnerje, kot so Evropska investicijska banka (EIB), Evropska banka za obnovo in razvoj (EBRD) in Svetovna banka, da bi oblikovala spodbude za hitro zbiranje odpadnih fosilnih plinov, vključno z metanom, ter navedene izgube združila v uporabne proizvode, ki jih je mogoče prodati mednarodnim kupcem.

Prizadevanja EU za diverzifikacijo potekajo v razmerah naraščajočega svetovnega povpraševanja in visokih cen UZP. Pri teh ukrepih je treba upoštevati interese globalnih partnerjev.

Ob upoštevanju srednjeročnega razvoja mešanice energetskega virov v EU in partnerskih državah **bo EU spodbujala širša energetska partnerstva**, ki bodo povezovala sodelovanje na področju plina z dolgoročnim energetske sodelovanjem na področju vodika, obnovljivih plinov (vključno z biometanom) in drugih zelenih virov energije, da bi preprečili nasedle naložbe in zagotovili zeleni prehod.

EU si bo s svojo energetske politiko tudi prizadevala zagotoviti odprte, prožne, likvidne in dobro delujoče svetovne trge UZP, pri čemer bo sodelovala tako z velikimi proizvajalkami (ZDA, Avstralija, Katar, Nigerija, Egipt itd.) kot tudi porabnicami (Kitajska, Japonska, Koreja). G7, G20, Mednarodna agencija za energijo (IEA) in drugi mednarodni forumi ponujajo priložnosti za to.

Ključni ukrepi:

- **zagotoviti hitro operacionalizacijo energetske platforme EU in njenih regionalnih platform;**
- **v celoti izvesti skupni izjavi z ZDA in Kanado;**
- **pogajati se o političnih zavezah z obstoječimi ali novimi dobavitelji plina za povečanje dobave plina v Evropo;**
- **vzpostaviti sheme zajemanja in trgovanja z zemeljskim plinom in metanom „vi zbirate/mi kupujemo“.**

2.2. Priprava EU na trgovino z obnovljivim vodikom

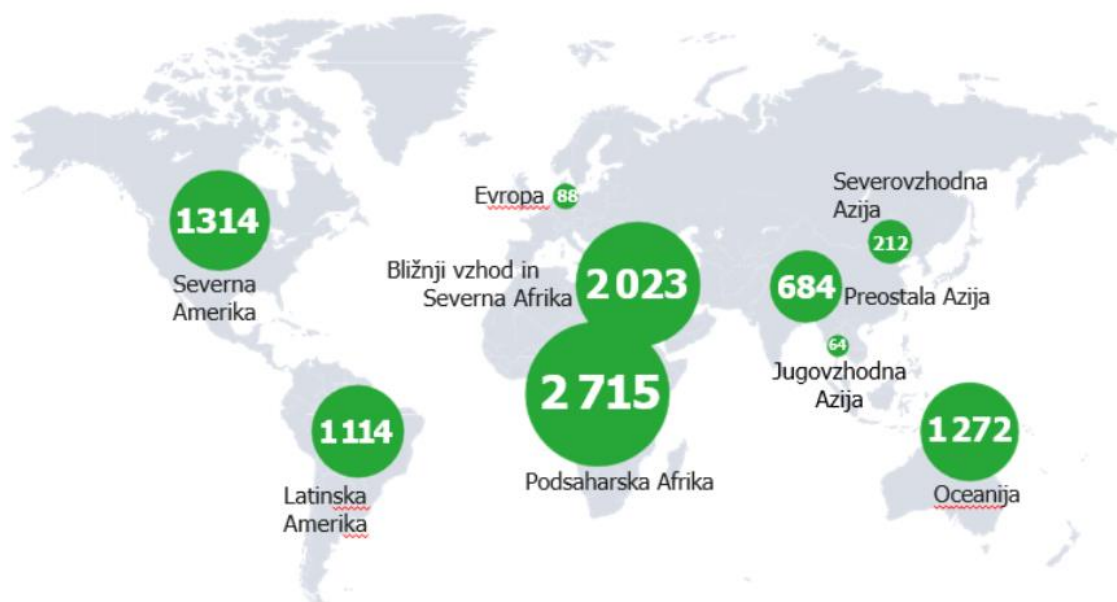
Načrt REPowerEU določa, da lahko dodatnih 15 milijonov ton obnovljivega vodika – poleg 5,6 milijona ton, ki so že načrtovane v okviru pobude *Pripravljene na 55* – do leta 2030

⁴ 46 mrd m³/leto je osnovna ocena IEA, ki temelji na predpostavkah dobre prakse.

nadomesti približno 27 mrd m³ uvoženega ruskega plina. To vključuje **10 milijonov ton uvoženega vodika**.

Zmogljivost za proizvodnjo obnovljivega vodika je glede na svetovne vetrne in sončne vire veliko bolj enakomerno porazdeljena po svetu kot zaloge nafte in plina. Vendar pa je ta trg še treba razviti in zahteva znatno razširitev proizvodnje energije iz obnovljivih virov in razpoložljivost vode na svetovni ravni.

Da bi olajšala uvoz 10 milijonov ton vodika v EU, namerava Evropska komisija skleniti partnerstva za vodik z zanesljivimi partnerskimi državami, da bi zagotovila odprte in neizkrivljene trgovinske in naložbene odnose za obnovljiva in nizkoogljčna goriva. Predvideva tri glavne **koridorje za uvoz vodika iz regije Severnega morja (Norveška in Združeno kraljestvo), južnega Sredozemlja in Ukrajine**, takoj ko bodo razmere to dopuščale.

Mednarodna agencija za obnovljivo energijo (IRENA): Tehnični potencial za proizvodnjo zelenega vodika pod 1,5 USD/kg do leta 2050, v EJ

Regija s posebno velikim potencialom za proizvodnjo obnovljivega vodika je južno Sredozemlje. Da bi se ustvarile priložnosti, ki bodo koristile tako regiji kot tudi EU, Evropska komisija dela na sredozemskem partnerstvu za zeleni vodik med EU in državami v južnem Sredozemlju. To delo temelji na obstoječi novi agendi za Sredozemlje ter njenem gospodarskem in naložbenem načrtu ter se bo začelo s partnerstvom med EU in Egiptom za vodik. To bi bila prva odskočna deska za širše sodelovanje na področju obnovljivega vodika med Evropo, Afriko in Zalivom, še enim območjem z bogatimi viri za proizvodnjo vodika.

Sodelovanje na tem področju bi ob upoštevanju lokalnih družbenih, gospodarskih in okoljskih potreb spodbujalo lokalno proizvodnjo in porabo električne energije iz obnovljivih virov in obnovljivega vodika ter razvoj zelenih industrijskih vrednostnih verig v partnerskih državah. Regulativni okvir EU za vodik bi moral zagotoviti enake konkurenčne pogoje za uvožen in doma proizveden vodik.

V podsaharski Afriki Južna Afrika in Namibija že napredujeta pri razvoju svojega sektorja obnovljivega vodika in sta pritegnili zanimanje industrije EU. Okrepljeno sodelovanje na področju obnovljivega vodika je tudi del dvostranskega sodelovanja EU z državami, kot sta Egipt in Maroko, kjer je Evropska komisija začela delati na zelenem partnerstvu med EU in Marokom.

Prav tako poteka delo v zvezi s **strateškim partnerstvom z Ukrajino na področju obnovljivih plinov**, vključno z vodikom in biometanom, da bi ga znatno okrepili, ko bodo razmere to dopuščale.

V naši neposredni sosesčini je EU pripravljena podpreti razvoj omrežja s pregledom uredbe o vseevropskih energetske omrežjih (TEN-E)⁵. Projekti z državami nečlanici EU, ki pomembno prispevajo k ciljem TEN-E, lahko dobijo status projektov vzajemnega interesa, oznako, ki označuje skupne projekte na področju prenosa električne energije, prenosa vodika ter omrežja in objektov za shranjevanje CO₂, ki izpolnjujejo stroge varnostne standarde EU. Vzporedno bodo potrebne naložbe za zagotovitev ladijskih zmogljivosti in logistike za prevoz tega blaga.

Nastajajoči **svetovni trg vodika mora temeljiti na skupnih pravilih**, zlasti glede standardov, certificiranja in dobre regulativne prakse, kar zadeva dostop do infrastrukture in trgovino. Regulativni okvir EU za vodik je najnaprednejši na svetu. Na podlagi teh izkušenj bi morala EU voditi prizadevanja za razvoj trdnega okvira za globalni in pregleden trg vodika, ki temelji na pravilih. V tem procesu bi bilo treba upoštevati izkušnje, pridobljene na trgih plina in nafte, da bi lahko to novo energetske blago prosto prehajalo čez meje, s čimer bi okrepili našo energetske varnost, ko se oddaljujemo od fosilnih goriv. Za zagon svetovnega trga obnovljivega vodika EU razmišlja o razvoju **globalnega evropskega mehanizma za vodik**, kot je razvidno iz krovnega sporočila REPowerEU.

Ključni ukrepi:

- **skleniti partnerstva za vodik, zlasti v sosedstvu EU in Afriki, da bi omogočili uvoz 10 milijonov ton vodika do leta 2030 in razvoj lokalnih trgov vodika;**
- **podpisati memorandum o sodelovanju na področju vodika z Japonsko do konca leta 2022;**
- **spodbujati globalni in pregleden trg vodika, ki temelji na pravilih, na podlagi izkušenj EU;**
- **vzpostaviti prva vozlišča za trgovanje za obnovljivi vodik v Evropi in ga določiti kot referenčno merilo za transakcije z vodikom v eurih;**

⁵ Uredba o vseevropskih energetske omrežjih.

- **vzpostaviti strateško partnerstvo z Ukrajino o obnovljivih plinih v letu 2022;**
- **razviti globalni evropski mehanizem za vodik.**

2.3. Zmanjšanje odvisnosti od uvoza ruske energije, razen plina

Z izvozom osmih milijonov sodčkov na dan je Rusija največja izvoznica nafte na svetu. Njena invazija na Ukrajino je zato povzročila pretrese in negotovost na svetovnem naftnem trgu, saj so se cene občasno približale rekordni vrednosti 150 USD za sodček.

Zaradi ruske invazije na Ukrajino se bodo nestanovitne in zaostrene razmere na trgu verjetno nadaljevale in vplivale ne le na EU, temveč na vse porabnike nafte po vsem svetu, zlasti na najranljivejše. **EU sodeluje s svojimi mednarodnimi partnerji, da bi zagotovila, da na svetu ostanejo na voljo zadostne zaloge nafte, in sicer po dostopnih cenah.** EU skupaj s skupino ministrov za energijo G7 poziva države proizvajalke nafte, naj preučijo povečanje dobave na svetovni trg z uporabo vseh razpoložljivih prostih zmogljivosti.

V tem okviru bi popolno in učinkovito izvajanje skupnega celovitega načrta ukrepanja olajšalo vstop razpoložljivih dobav iranske nafte na trg, kar bi zmanjšalo pritisk na oskrbo in nestanovitnost cen. V sporočilu o strateškem partnerstvu z Zalivom, objavljenem vzporedno s to strategijo, je predstavljen pristop EU h krepitvi njenih odnosov z državami Sveta za sodelovanje v Zalivu, bogatimi z naftnimi viri.

Hkrati so se članice IEA soglasno dogovorile, da bodo uporabile **varnostne zaloge** in sprostile 120 milijonov sodčkov, kar je največja sprostitev zalog v zgodovini IEA. S tem se je pokazal pomen varnostnih zalog kot varovalnega mehanizma. Medtem ko so odločitve o sprostitvi zalog v pristojnosti držav članic, izkušnje s kolektivnim postopkom IEA kažejo, kako koristno je, da EU prevzame usklajevalno vlogo, če bi bile potrebne dodatne sprostitev.

EU se je aprila 2022 v okviru svojega petega svežnja sankcij odločila ustaviti ves uvoz premoga iz Rusije. Za kratkoročno obvladovanje krize to pomeni nadomestitev 44 do 56 milijonov ton premoga letno, večinoma z uvozom. Dolgoročno bo premog v EU v večini držav postopno opuščen do leta 2030. S sprejetjem **embarga EU na ruski premog** so se cene v EU zvišale za približno 15 % na 325 EUR za tona, vendar večjih težav z oskrbo s premogom ni pričakovati, saj so se cene konec aprila vrnile na raven pred embargom.

Diverzifikacija oskrbe z gorivom za jedrske elektrarne je pomemben element dela, saj so nekatere države članice EU še vedno v celoti odvisne od ruskega jedrskega goriva. EU bo pomagala službam za jedrsko energijo pri pospešitvi postopka izdajanja dovoljenj za alternativno gorivo za reaktorje VVER ruske zasnove⁶ in sodelovala z mednarodnimi jedrskimi organizacijami, kot sta Mednarodna agencija za atomsko energijo (IAEA) in Agencija za jedrsko energijo (NEA) v okviru Organizacije za gospodarsko sodelovanje in razvoj (OECD) za krepitev sodelovanja na področju zanesljivosti oskrbe. Delo s partnerji, kot je Kanada, že poteka.

⁶ Ruska kratica VVER pomeni vodno-vodni energetski reaktor.

Ključni ukrepi:

- sodelovati z G7, G20 in drugimi mednarodnimi forumi ter dvostransko z ustreznimi državami, da se zagotovijo dobro preskrbljeni in dobro delujoči naftni trgi;
- nadaljevati dialog z Organizacijo držav izvoznic nafte (OPEC), da bi zagotovili stabilnost in cenovno dostopnost na naftnem trgu;
- usklajevati odziv EU na pritisk na naftnih trgih, vključno z morebitnimi sprostitevami zalog nafte kot del skupnega ukrepanja IEA ali odziva EU na motnje v oskrbi;
- pospešiti diverzifikacijo oskrbe z gorivom za jedrske elektrarne, tudi v sodelovanju z Euratomom⁷.

2.4. Dajanje prednosti prihrankom energije in energijski učinkovitosti

EU bo pri svojem odmikanju od ruske oskrbe z energijo **prednost dala prihrankom energije in energijski učinkovitosti**, da bi kratkoročno dosegla 5-odstotno zmanjšanje povpraševanja po nafti in plinu. S tem se bo zmanjšal pritisk na cene in povpraševanje na svetovnih trgih. EU bo sodelovala tudi z mednarodnimi partnerji, da bi **prihranki energije in energijska učinkovitost postali globalna prednostna naloga**. Skupaj z drugimi razvitimi gospodarstvi se bo osredotočila predvsem na zmanjševanje porabe energije, med drugim na podlagi kampanje IEA „Prispevam svoj del“.

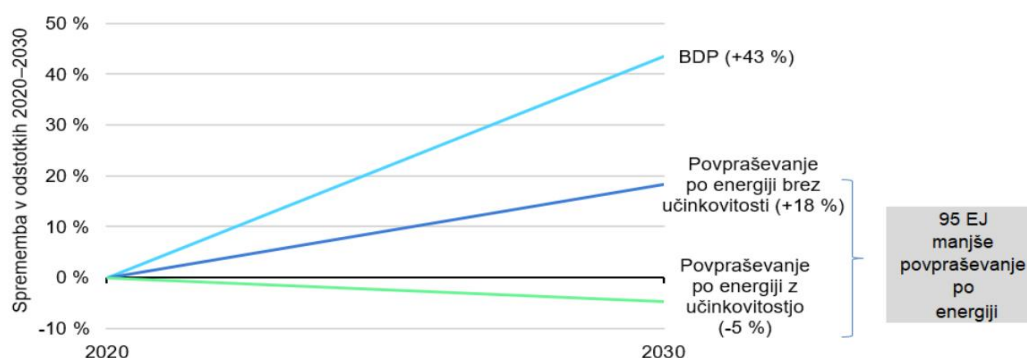
Energijska učinkovitost ima številne okoljske, družbene in gospodarske koristi. Po scenariju ničelne neto stopnje IEA se bo svetovno gospodarstvo do leta 2030 povečalo za 40 %, vendar bo porabilo 7 % manj primarne energije, rešitve za to pa so že danes tehnično pripravljene, stroškovno učinkovite in na voljo za vse sektorje. Največji potencial za prihranek je mogoče uresničiti pri ogrevanju in hlajenju javnih in zasebnih stavb. Dodatne velike prihranke energije je mogoče doseči z učinkovitejšimi procesi, prehodom v krožno gospodarstvo in promet, pa tudi z učinkovitejšimi napravami, tako v bivalnih objektih (kot so toplotne črpalke) kot tudi v industriji.

⁷Nov ukrep bo vključen v spremembo delovnega programa Euratoma za obdobje 2021–2022 za povečanje zanesljivosti oskrbe EU z raziskovanjem alternativnih goriv, ki ne izvirajo iz Rusije, za reaktorje ruske zasnove v EU in Ukrajini.

Povpraševanje po energiji do leta 2030 bi lahko bilo 24 % večje brez dodatne učinkovitosti

BDP in povpraševanje po energiji v scenariju z navedenimi politikami in scenariju ničelne neto stopnje do leta 2050, 2020–2030

Podvojitev stopnje izboljšanja energijske intenzivnosti v naslednjem desetletju pomaga zmanjšati povpraševanje po energiji za 95 EJ

IEA 2022 Vse pravice pridržane

Page1

IEA: Podvojitev stopnje izboljšanja energijske intenzivnosti v naslednjem desetletju pomaga zmanjšati povpraševanje po energiji za 95 EJ

EU je pridobila **regulativne, zakonodajne izkušnje ter izkušnje pri določanju standardov in označevanju**, ki so lahko vir navdiha za številne države. EU bo te standarde in prakse spodbujala na mednarodni ravni, hkrati pa bo priznavala posebne okoliščine svojih partnerjev. Ključnega pomena je tudi mobilizacija velikih **kapitalskih naložb** iz javnega in zasebnega sektorja. Najboljše prakse EU o financiranju energijske učinkovitosti se lahko delijo in širijo v tesnem sodelovanju s finančnimi institucijami in mednarodnimi partnerji.

Primer zaustavitve uhajanja metana kaže, da lahko ukrepi varčevanja z energijo povzročijo negativne stroške zmanjševanja emisij: z današnjo tehnologijo je mogoče ustaviti do 70 % emisij metana iz sektorjev nafte, plina in premoga, od tega skoraj polovico z dobičkom ali brez stroškov⁸.

Evropska komisija je že sprejela **strategijo EU za metan**⁹ in zakonodajni predlog za obravnavo emisij metana, ki imajo jasno mednarodno razsežnost. Na mednarodni ravni je EU skupaj z ZDA ustanovila **svetovno zavezo za metan**¹⁰. Sodelujoče države se zavezujejo, da bodo do leta 2030 zmanjšale svoje skupne emisije metana za vsaj 30 % glede na ravni iz leta 2020. Tej zavezi se je pridružilo že več kot 110 držav, kar predstavlja približno polovico svetovnih emisij metana, ki jih povzroča človek.

- **Ključni ukrepi: sodelovati s partnerji, da bi prihranki energije in energijska učinkovitost postali globalna prednostna naloga;**

⁸ IEA ocenjuje „da se je tehnično mogoče izogniti približno trem četrtinam današnjih emisij metana iz svetovnih naftnih in plinskih operacij. Še pomembneje je, da bi se lahko brez neto stroškov izognili približno 40 % trenutnih emisij metana.“

⁹ Strategija EU za zmanjšanje emisij metana, COM(2020) 663.

¹⁰ Svetovna zaveza za metan.

- **podpirati svetovni prehod na bolj krožno gospodarstvo za zmanjšanje porabe energije;**
- **olajšati razpoložljivost financiranja in dostop do njega za naložbe v energijsko učinkovitost in varčevanje z energijo;**
- **izvajati svetovno zavezo za metan in zunanjo razsežnost strategije EU za metan.**

3. Podpora partnerjem, ki jih je prizadela ruska invazija na Ukrajino

Ruska vojaška agresija v vseh svojih razsežnostih povzroča zaskrbljujoče sistemske in posredne učinke na svetovno gospodarstvo, ki je že prizadeto zaradi pandemije COVID-19 in podnebnih sprememb, kar še posebej dramatično vpliva na države v razvoju.

V nedavnih projekcijah UNCTAD¹¹ je ocenjeno, da bo imelo svetovno gospodarstvo zaradi ruske invazije na Ukrajino, ki močno vpliva na že tako zaostrene razmere na prehranskih, energetskih in finančnih trgih, za celo odstotno točko BDP nižjo rast od pričakovane¹². Cene blaga dosegajo rekordne vrednosti: cene surove nafte so se zvišale za okoli 60 %, plina in gnojil so se več kot podvojile, cene hrane pa so 34 % višje kot v istem času lani.

Nedavne ocene Združenih narodov kažejo, da bo tretjina od 1,7 milijarde ljudi, ki že živijo v revščini, izpostavljena motnjam v prehranskih, energetskih in finančnih sistemih¹³. Posledično bodo številne države v razvoju izgubile nadaljnjo gospodarsko moč, njihova ranljivost pa se povečuje zaradi naraščajočih geopolitičnih napetosti in poglobljanja gospodarske negotovosti.

Ob upoštevanju tega vpliva **Evropska unija uporabila vse obstoječe instrumente, da bi še naprej podpirala gospodarstva v razvoju**, zlasti v Afriki in sosedstvu EU, da si opomorejo od pandemije COVID-19 ter dosežejo vključujočo in trajnostno rast, hkrati pa gradijo gospodarsko odpornost, ki je potrebna za soočanje s temi pretresi in krizo zaradi podnebnih sprememb. Prizadevanja EU za podporo globalnemu pravičnemu in zelenemu energetskemu prehodu, opisana v poglavju 4, so osrednjega pomena za to delo. EU bo spremljala in obravnavala vpliv ruske agresije na partnerje z dvostranskim in večstranskim sodelovanjem ter si prizadevala za enoten globalni odziv.

3.1. Ponovna oskrba ukrajinskega energetskega sistema z energijo in sodelovanje z neposrednim sosedstvom

Od začetka ruske vojaške agresije je bila pomoč Ukrajini in drugim državam, ki jih je vojna neposredno prizadela, osrednji del energetske politike EU. Delo EU je bilo osredotočeno na zagotavljanje nemotene oskrbe z energijo in jedrske varnosti v Ukrajini. **Nujna uskladitev električnega omrežja** z Ukrajino in Moldavijo je pomemben korak k zagotavljanju

¹¹ [United Nations Conference on Trade and Development \(2022\) Trade and Development Report 2021, March update \(Konferenca Združenih narodov za trgovino in razvoj \(2022\), Poročilo o trgovini in razvoju za leto 2021, posodobitev iz marca\).](#)

¹² [United Nations - Global impact of war in Ukraine on food, energy and finance systems \(Združeni narodi – Globalni vpliv vojne v Ukrajini na prehranske, energetske in finančne sisteme\), april 2022.](#)

¹³ [United Nations - Global Crisis Response Group \(Združeni narodi – Skupina za odziv na svetovno krizo\).](#)

zanesljivosti oskrbe. Naslednja politična prednostna naloga je omogočiti trgovino z električno energijo z EU na podlagi postopnega povečevanja zmogljivosti, s katero je mogoče trgovati.

Povratni tokovi že danes omogočajo dovajanje plina iz Slovaške in Madžarske v Ukrajino. Odprtje **platforme EU za skupne nakupe** plina, UZP in vodika Ukrajini, Moldaviji, Gruziji in Zahodnemu Balkanu je prav tako jasen znak podpore. Poškodovana energetska oprema v Ukrajini se popravi tako, da se specializirana energetska oprema pošlje iz držav članic v Ukrajino prek mehanizma Evropske unije na področju civilne zaščite. Predmeti, ki jih države članice ne morejo dostaviti, se dobavljajo prek energetskega podpornega sklada za Ukrajino, ki ga je ustanovila Energetska skupnost.

Da bi omogočila prihodnjo popolno integracijo ukrajinskega energetskega trga, EU zagotavlja tehnično podporo za zagotovitev tržnih reform. Reforme bodo omogočile tudi boljšo integracijo energije iz obnovljivih virov in uskladitev s podnebnimi ambicijami EU. To delo poteka v **okviru pridružitvenega sporazuma in strateškega partnerstva med EU in Ukrajino**. Energetska skupnost in novoustanovljena energetska projektna skupina za Ukrajino imata pomembno vlogo pri tem delu.

Jedrsko varnost ostaja glavna prednostna naloga, zlasti po nepremišljenem ravnanju Rusije na ukrajinskih jedrskih lokacijah. EU je v celoti usklajena s prizadevanji Mednarodne agencije za atomsko energijo, da bi ves čas zagotavljala varnost ukrajinskih jedrskih objektov. EU mobilizira svoj evropski instrument za mednarodno sodelovanje na področju jedrske varnosti za obravnavo nujnih potreb in ponovno vzpostavitev jedrske varnosti v skladu z mednarodnim pravnim okvirom ter si prizadeva za dolgotrajno podporo ukrajinskemu regulativnemu organu. Pripravljena je pomagati pri obnovi potrebnih zmogljivosti za jedrsko varnost.

Če pogledamo v prihodnost, je EU svoj pristop k dolgoročnejšemu okviru obnove opredelila v sporočilu o pomoči in obnovi Ukrajine¹⁴. EU bo sodelovala z Ukrajino pri pripravi **poobude REPowerUkraine** za „boljšo obnovo“ ukrajinskega energetskega sistema z namenom razogljičenja ukrajinskega energetskega sektorja in s tem zagotavljanja energetske neodvisnosti Ukrajine. Poudarek bi moral biti na energijski učinkovitosti, obnovljivih virih energije, obnovljivem vodiku, biometanu in infrastrukturi, ki je primerna za prihodnost. EU bo ta proces podprla finančno in tehnično.

Kar zadeva **Zahodni Balkan**, bo EU še naprej podpirala **zeleno agendo in energetska neodvisnost regije ter spodbujala reforme**, ki bodo popeljale regijo naprej na njeni evropski poti. Energetska skupnost si s podporo Evropske komisije prizadeva za določitev energetskih in podnebnih ciljev za leto 2030. To bo poslalo prave naložbene signale in zagotovilo politično zavezanost postopnemu opuščanju premoga in energetskega prehodu na splošno. Izvajanje ključnih pravnih aktov, ki jih je Energetska skupnost sprejela novembra 2021, bo omogočilo boljšo integracijo obnovljivih virov energije, skladiščenje in prilagajanje odjema.

¹⁴Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Pomoč Ukrajini in njena obnova, COM(2022) 233.

EU bo predlagala **popolno integracijo Zahodnega Balkana v notranji trg električne energije EU**, da bi omogočila prehod na proizvodnjo energije iz obnovljivih virov in razogljičenje oskrbe z energijo v jugovzhodni Evropi. Postopna uvedba določanja cen ogljika bi lahko prispevala k večji usklajenosti z EU.

Ključni ukrepi:

- **podpirati popravilo in obnovo energetske infrastrukture v Ukrajini;**
- **povečati čezmejne zmogljivosti za omogočanje trgovanja z električno energijo;**
- **omogočiti povratni tok plina v Ukrajino prek Slovaške republike, Madžarske in Poljske ter v Moldavijo in Ukrajino prek Romunije (Transbalkanski plinovod);**
- **povabiti Ukrajino, Moldavijo, Gruzijo in države Zahodnega Balkana k sodelovanju v shemi EU za prostovoljni nakup plina;**
- **pospešiti domače reforme in vodilne pobude na področju energije v okviru gospodarskih in naložbenih načrtov za Zahodni Balkan in vzhodno partnerstvo, prilagojene trenutnim razmeram, da bi pospešili uporabo obnovljivih virov energije, zagotovili prehod na zeleno energijo in pomagali zmanjšati odvisnost od ruskega plina;**
- **izkoristiti okvir Energetske skupnosti za spodbujanje ambicioznih energetskih in podnebnih ciljev ter tržnih reform ter za spodbujanje obnovljivih virov energije in energijske učinkovitosti;**
- **uvesti pobudo REPowerUkraine za zagotovitev oskrbe z energijo in obnovo ukrajinskega energetskega sektorja po vojni.**

4. Vodenje in pospeševanje svetovnega zelenega in pravičnega energetskega prehoda

Prehod na zeleno energijo je ključnega pomena za omejitev globalnega segrevanja na 1,5 stopinje, pospeševanje rasti, zagotavljanje priložnosti in izboljšanje življenjskih pogojev po vsem svetu, pa tudi za blaženje tveganj glede cen in energetske varnosti. Po scenariju 1,5 stopinje bi bila **rast BDP do leta 2030 za 2,3 % večja** kot pri običajnem scenariju in ustvarjenih bi bilo **85 milijonov novih delovnih mest, povezanih z energetskega prehodom**¹⁵.

EU je zavezana **vodenju in pospeševanju svetovnega zelenega prehoda** ter podpiranju svojih mednarodnih partnerjev v tem procesu. To vključuje sodelovanje na področju energije iz obnovljivih virov, energijske učinkovitosti in prihrankov, krožnega gospodarstva, zelene rasti, varstva naravnih virov, ključnih surovin, čistih tehnologij in infrastrukture, ki je primerna za prihodnost.

Evropska komisija in visoki predstavnik EU sta uvedla **Global Gateway**, novo evropsko strategijo za spodbujanje pametnih, čistih in varnih povezav v digitalnem, energetskem in prometnem sektorju ter za krepitev zdravstvenih, izobraževalnih in raziskovalnih sistemov po vsem svetu v skladu z agendo Združenih narodov za trajnostni razvoj do leta 2030 in Pariškim sporazumom. Strategija Global Gateway – vključno z okrepljenim prizadevanjem za prehod na

¹⁵ World Energy Transitions Outlook: 1.5°C Pathway (Obeti glede svetovnega energetskega prehoda: pot do 1,5 °C).

zeleno energijo – se bo izvajala s pristopom **Ekipe Evropa**, pri katerem sodelujejo EU in države članice ter njihove finančne in razvojne institucije, vključno z EIB in EBRD, da bi se v obdobju 2021–2027 spodbudile naložbe v višini do 300 milijard EUR.

EU podpira globalni zeleni prehod tudi s svojim financiranjem boja proti podnebnim spremembam. 30 % sredstev za razvojno pomoč EU je namenjenih boju proti podnebnim spremembam, tudi v energetskega sektorju. EU verjetno največ prispeva h globalni zavezi najrazvitejših držav, da letno zagotovijo 100 milijard USD za financiranje boja proti podnebnim spremembam, in bo še naprej spodbujala druge partnerje, da ji sledijo.

Za uspeh mora biti zeleni prehod pravičen in socialno pošten. Zlasti v okviru počasnega okrevanja, gospodarskih pretresov in globalnih posledic ruske agresije na Ukrajino morajo biti družbeni vidiki preoblikovanja energetskega sistema pri prehodu osrednjega pomena. To je prednostna naloga EU in sestavni del naše zunanje energetske politike. Na eni strani to pomeni zmanjšanje družbenega in gospodarskega vpliva postopnega opuščanja fosilnih goriv (zlasti premoga), na drugi pa to ponuja nove priložnosti prek zelenih tehnologij (poglavje 4.1), hkrati pa rešuje vprašanja, kot so dostop do energije, subvencioniranje fosilnih goriv, razvoj znanj in spretnosti ter porazdelitveni učinki prehoda.

Čeprav premog ni edino fosilno gorivo, je najbolj onesnažujoče in odgovorno za 40 % svetovnih emisij toplogrednih plinov. Zato je v središču prizadevanj EU za pravičen prehod, ki se osredotočajo zlasti na države, ki so največje porabnice premoga.

Evropska unija v okviru nadaljnjih ukrepov po podnebni konferenci COP26 skupaj z državama članicama Francijo in Nemčijo ter mednarodnimi partnerji, ZDA in Združenim kraljestvom, izvaja **partnerstvo z Južno Afriko za pravičen prehod** s proračunom v višini 8,5 milijarde USD za pospešitev razogljičenja gospodarstva s poudarkom na postopnem opuščanju premoga in zmanjševanju stroškov države za družbeno prilagajanje. EU preučuje možnost sklenitve partnerstev za pravičen prehod z drugimi partnerji, kot so Vietnam, Indonezija in Indija.

V skladu z izraženimi ambicijami Kitajske za zmanjšanje svoje odvisnosti od premoga in napredovanja na poti do svojega cilja, da do leta 2060 postane ogljično nevtralna, se platforma za sodelovanje med EU in Kitajsko na področju energije (ECECP) in letni energetskega dialog med EU in Kitajsko na visoki ravni osredotočata na trge ogljika, energetske sisteme, energijo iz obnovljivih virov, energijsko učinkovitost in poslovno sodelovanje. EU je vzpostavila tudi dialog o delu in socialni politiki z Indijo, Kitajsko in južnim sosedstvom v okviru regionalne platforme Unije za Sredozemlje na področju zaposlovanja in dela. EU zagotavlja tudi podporo za postopno opuščanje premoga na Zahodnem Balkanu in v Ukrajini prek svoje pobude „Premogovniške regije v tranziciji“.

Ključni ukrepi:

- **pospešiti globalni prehod na zeleno energijo z omogočanjem trajnostnih naložb in povezljivosti prek strategije Global Gateway;**

- sodelovati pri pravičnem prehodu in postopnem opuščanju premoga s partnerskimi državami EU, vključno v sosedstvu EU;
- prizadevati si za zagotovitev globalne zaveze v višini 100 milijard USD letno za financiranje boja proti podnebnim spremembam in uporabo prispevka EU za podporo zelenemu, pravičnemu prehodu;
- izvajati skupno partnerstvo z Južno Afriko za energetske prehode in raziskati možnosti za oblikovanje drugih globalnih partnerstev po tem modelu;
- izvajati pobudo „Premogovniške regije v tranziciji“ v Ukrajini in na Zahodnem Balkanu;
- uskladiti in izvajati globalne pobude za odpravo subvencioniranja fosilnih goriv ter v ta namen sodelovati z državami, ki so močno odvisne od energije iz premoga;
- sodelovati z IEA, IRENA in ILO za pospeševanje pravičnega in vključujočega prehoda po vsem svetu.

4.1. Spodbujanje tehnologij na področju obnovljivih virov energije in energijske učinkovitosti v partnerskih državah

Električna energija, ki temelji na vetru in soncu, je zdaj najcenejša možnost električne energije v večini regij sveta. V svetu z največ 1,5 stopinje višjo temperaturo bi lahko obnovljivi viri energije do leta 2050 predstavljali 90 % svetovne proizvodnje energije. Globalni trgi bodo po ocenah vredni 24 bilijonov EUR za energijo iz obnovljivih virov in 33 bilijonov EUR za energijsko učinkovitost do leta 2050¹⁶. To predstavlja veliko priložnost za svetovno gospodarstvo.

Porast energije iz obnovljivih virov bo spremenila dinamiko svetovnega energetskega sistema. Medtem ko so bili viri ogljikovodikov skoncentrirani v nekaj državah, ima vsaka država potencial za razvoj obnovljivih virov energije in sodelovanje v trgovini z energijo. Danes približno 80 % svetovnega prebivalstva živi v državah, ki so neto uvoznice energije. To se bo spremenilo.

EU, ki predstavlja 9 % svetovnih emisij, je **močno zainteresirana za spodbujanje uporabe energije iz obnovljivih virov in izboljšanje energijske učinkovitosti po vsem svetu.** Za pospešitev uvajanja fotovoltaike Evropska komisija skupaj s trenutno strategijo objavlja **evropsko strategijo za sončno energijo**¹⁷.

Učinkovito uvajanje obnovljivih virov energije in povečanje energijske učinkovitosti zahtevata širši „sistemski pristop“, ki upošteva proizvodnjo, prenos in porabo električne energije kot celoto. Namestitev zmogljivosti za energijo iz obnovljivih virov je najučinkovitejša, če je vključena v odprte in prilagodljive regionalne trge. EU je bila prva, ki je začela z ustvarjanjem velikega integriranega energetskega trga, in naše izkušnje lahko pomagajo mednarodnim partnerjem, da pospešijo svoj prehod.

¹⁶ IRENA, [Global energy transformation: a roadmap to 2050 \(Globalno energetske preoblikovanje: načrt do leta 2050\)](#), 2019.

¹⁷ Evropska strategija za sončno energijo, COM(2022) 221.

Številne države Zahodnega Balkana, vzhodnega partnerstva in južnega sosedstva postopoma povečujejo uporabo energije iz obnovljivih virov v svoji regiji. Indija in Maroko sta si že zastavili ambiciozne cilje za uvajanje obnovljivih virov energije, jih izvajali in dodatno okrepili v okviru partnerstva med EU in Indijo za čisto energijo in podnebje ter zelenega partnerstva med EU in Marokom. Podobno delo poteka v našem partnerstvu s Kitajsko (vključno s sistemi za trgovanje z emisijami, ki temeljijo na sistemu EU).

Pravično in vzajemno sodelovanje na področju energije z Afriko je pomembna prednostna naloga, da se zagotovi dostop do energije 570 milijonom ljudi v podsaharski Afriki, ki trenutno nimajo električne energije, pa tudi, da se podprejo naložbe v trajnostne energetske sisteme in trgovino z obnovljivim vodikom potem, ko bodo lokalne potrebe pokrite. Namen **afriške pobude za zeleno energijo** je do leta 2030 podpreti uvedbo vsaj 50 GW električne energije iz obnovljivih virov, s čimer bi zagotovili dostop do električne energije najmanj **100 milijonom ljudi**. Za doseg tega cilja bo ključnega pomena spodbujanje naložb zasebnega sektorja.

EU bo v okviru pobude Global Gateway mobilizirala 2,4 milijarde EUR nepovratnih sredstev za podsaharsko Afriko in 1,08 milijarde EUR za Severno Afriko za podporo energiji iz obnovljivih virov, energijski učinkovitosti, pravičnemu prehodu in okolju prijaznejšim lokalnim vrednostnim verigam. S tem se bo podprl tudi akcijski načrt Afriške unije za zeleno okrevanje, katerega cilj je povečati zmogljivost proizvodnje energije iz obnovljivih virov za vsaj dodatnih 300 GW do leta 2030.

Pospeševanje uporabe obnovljivih virov energije po vsem svetu je tudi **priložnost za krepitev trgovinskih odnosov**. Za razvoj domačega potenciala obnovljivih virov energije večina držav na svetu potrebuje dostop do inovativnih tehnologij, znanja in kapitala, industrija EU s področja okoljske tehnologije pa je v dobrem položaju, da lahko sodeluje pri navedenih prizadevanjih. Polovica svetovne vetrne energije prihaja iz turbin, proizvedenih v Evropi. Podjetja iz EU so vodilna v pomembnih segmentih industrij fotovoltaike, vodika in toplotnih črpalk ter po zaslugi evropskega zaveznitva za baterije dohitevajo Azijo na področju baterijskih tehnologij.

Za uspeh in nadaljnjo rast je treba industriji s področja okoljske tehnologije zagotoviti, da se lahko opre na stabilen **regulativni okvir, pošteno konkurenco, zadostne naložbe in enake fiskalne pogoje** – to je enako pomembno in koristno za EU in lokalne akterje. Zunanja energetska politika mora delovati z roko v roki z industrijsko in trgovinsko politiko EU, zagotavljati dostop do trga za našo industrijo in obravnavati izzive prek sporazumov o prosti trgovini in izvršilnih ukrepov.

Stalno pozornost je treba namenjati razvoju **odnosov med podjetji**: dogodki za poslovno mreženje, organizirani v okviru Sveta za energijo EU in ZDA, nazadnje o vetrni energiji na morju, so model, ki ga je treba posnemati. Potekali so po vsej Aziji (na primer v Republiki Koreji in na Tajvanu), da bi podjetjem EU s področja okoljske tehnologije ponudili nove poslovne priložnosti.

Instrumenti za zmanjšanje tveganj in izvozne kredite so prav tako ključni za vstop na nove trge. Podjetja EU s področja čiste tehnologije vse bolj tekmujejo s tujimi podjetji, ki prejemajo

neposredno finančno podporo svojih vlad. Komisija bo razvila **strategijo EU za izvozne kredite**, ki bodo koristili podjetjem s področja okoljske tehnologije, da bi zagotovila enake konkurenčne pogoje za podjetja EU na trgih držav zunaj EU. Komisija si prav tako prizadeva spremeniti pravila OECD, da bi zagotovila dodatno spodbudo za podporo izvoznim kreditom za podnebju prijazne tehnologije.

Ključni ukrepi:

- **pospešiti uvajanje obnovljivih virov energije in energijske učinkovitosti po vsem svetu, vključno z Zahodnim Balkanom, Afriko, Sredozemljem in indijsko-pacifiško regijo;**
- **izvesti vzajemno koristno pobudo EU in Afrike za zeleno energijo;**
- **podpreti zeleni prehod v Srednji Aziji z regionalno pobudo Ekipe Evropa za okolje/energijo/vodo;**
- **povečati uvajanje energije iz obnovljivih virov v mestih in podeželskih občinah, na primer v okviru pobude Misija: inovativnost za urbane prehode;**
- **zavzemati se za čisto tehnologijo v okviru Sveta za trgovino in tehnologijo z ZDA;**
- **razviti strategijo EU za izvozne kredite.**

4.2. Sodelovanje na področju raziskav in tehnologije

Številne tehnologije, potrebne za popolno razogljičenje svetovnega gospodarstva, še niso zrele ali konkurenčne toploti in električni energiji na osnovi fosilnih goriv. Mednarodno sodelovanje je bistveno za pospešitev inovacij na področju zelene energije in njihovega uvajanja ob sočasnem zniževanju njihovih stroškov, zlasti za **energijo iz obnovljivih virov in vodik**. Druga ključna področja raziskav za prehod, ki temelji na inovacijah, vključujejo razvoj **pametnih, kibernetično varnih in prilagodljivih električnih omrežij, dolgotrajnega shranjevanja energije, trajnostnih surovin, majhnih modularnih reaktorjev ter trajnostnih goriv za industrijo in promet**.

Ker energija iz obnovljivih virov in vodik v mešanici energijskih virov ne bodo mogli nadomestiti vseh fosilnih goriv, bodo potrebni tudi odvzemi ogljika, zlasti v industrijskih sektorjih, kjer elektrifikacija ali možnosti na osnovi vodika niso stroškovno učinkovite. EU bo sodelovala s svojimi sosedi in drugimi državami, da bi na svetovnih trgih predstavila inovativne rešitve za energijsko učinkovitost z ničelno porabo energije ter tehnologije, kot je zajemanje, uporaba in shranjevanje ogljika.

EU bo še naprej podpirala mednarodno sodelovanje in večstranske pobude v skladu s svojim globalnim pristopom k raziskavam in inovacijam¹⁸. Komisija bo zagotovila sredstva za mednarodno sodelovanje iz programa Obzorje Evropa, programa javnega financiranja raziskav in inovacij EU. EU bo okrepila tudi sodelovanje z velikimi mednarodnimi pobudami, kot sta Misija: inovativnost in ministrski forum za čisto energijo Clean Energy Ministerial, da bi skupaj razvili rešitve za zeleno energijo v prihodnosti.

¹⁸ Sporočilo o globalnem pristopu k raziskavam in inovacijam¹⁸. COM(2021) 252 final.

Ključni ukrepi:

- razviti tehnike sekvestracije in shranjevanja CO₂ do tržne zrelosti, tudi v sodelovanju z Norveško,
- nadaljevati dolgoročno skupno partnerstvo med EU in Afriško unijo za raziskave in inovacije na področju energije iz obnovljivih virov in razširiti njegov obseg na obnovljivi vodik.

4.3. Zagotavljanje dostopa do kritičnih surovin

Medtem ko je EU odločena končati svojo odvisnost od ruske energije, je prav tako odločena, da se v prihodnosti izogne novim odvisnostim. Ker se povpraševanje po fosilnih gorivih zmanjšuje, bi lahko povečano povpraševanje po surovinah, vključno z redkimi zemljami in kovinami, povzročilo nove izzive pri oskrbi med energetske prehodom. Glede na prognostično študijo o kritičnih surovinah v tehnologijah in sektorjih se bodo povpraševanje po kritičnih surovinah, potrebnih v nizkoogljičnem energetske sektorju, in njihovi stroški do leta 2050 znatno povečali. EU je v tem sektorju odvisna predvsem od redkih zemelj, litija, magnezija, niobija, germanija, boratov in skandija, pri čemer nekaterih ni mogoče pridobiti doma¹⁹.

Za nadaljnje napredovanje pri energetske prehodu bodo morala podjetja EU te materiale pridobivati na blagovnih borzah pod zaostrenimi pogoji ali jih dolgoročno nadomestiti z novimi industrijskimi procesi. Potencialna sredstva za zmanjšanje prihodnje odvisnosti EU na tem strateškem področju vključujejo nadaljnjo diverzifikacijo svetovnih dobavnih verig, dajanje prednosti ukrepom za energijsko učinkovitost, spodbujanje dolgoročnih naložb v nove dejavnosti rudarjenja in rafiniranja znotraj EU ter krepitev prizadevanj za krožnost za zagotovitev, da se materiali čim dlje zadržijo v gospodarstvu in da se odpadki reciklirajo.

Komisija bo okrepila dejavnosti na področju oskrbe s kritičnimi surovinami in pripravila zakonodajni predlog. Namen te pobude bo okrepiti evropsko vrednostno verigo z opredelitvijo projektov v zvezi z mineralnimi surovinami in surovinami, ki so v strateškem interesu Evrope, ter obenem zagotoviti visoko raven varstva okolja.²⁰

EU je že ustanovila **partnerstvo za vrednostno verigo trajnostnih surovin** s Kanado in Ukrajino. Za nadaljnjo diverzifikacijo svojih dobavnih verig si Komisija prizadeva za vzpostavitev dodatnih **vzajemno koristnih** partnerstev za vrednostno verigo surovin v **Afriki (npr. Namibija), Latinski Ameriki, Zahodnem Balkanu** in z **Avstralijo** prek trgovinskih sporazumov ali memorandumov o soglasju.

Vsaj srednjeročno bo dostop do dobro diverzificirane oskrbe z mednarodnih trgov ključnega pomena za zagotavljanje odpornosti. Trgovinska politika EU ima pri tem ključno vlogo, saj zagotavlja odprt dostop do oskrbe in preprečuje izkrivljanja trga z razvojem in izvajanjem

¹⁹ Critical Raw Materials in Technologies and Sectors foresight (Kritične surovine za strateške tehnologije in sektorje, prognoza), 2020.

²⁰ Sporočilo Komisije Evropskemu parlamentu, Evropskemu svetu, Svetu, Evropskemu ekonomsko-socialnemu odboru in Odboru regij: Načrt REPowerEU, COM(2022) 230.

trgovinskih sporazumov. Pri tem imata osrednjo vlogo poglavji o energiji in surovinah v sporazumih EU o prosti trgovini.

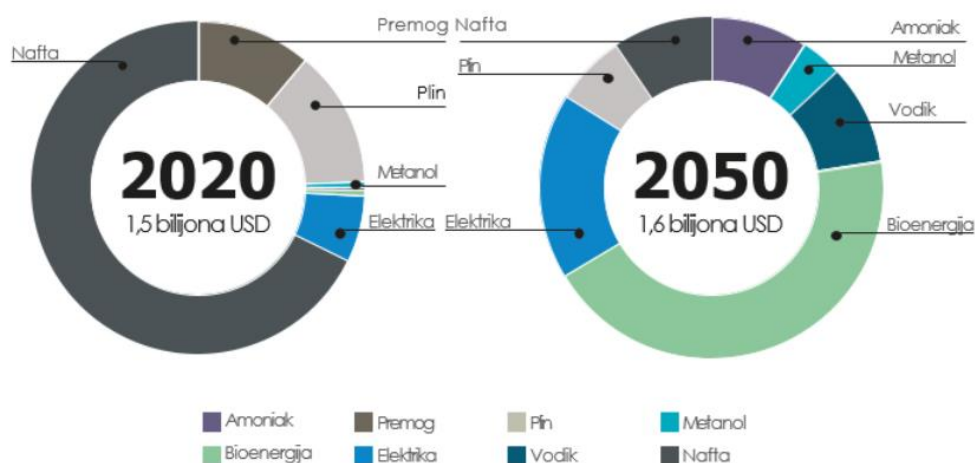
Ključni ukrepi:

- vzpostaviti vzajemno koristna partnerstva za vrednostno verigo surovin, ki presegajo Ukrajino in Kanado;
- okrepiti sodelovanje na področju vrednostnih verig surovin z Norveško v okviru zelenega zavezništva med EU in Norveško;
- okrepiti uporabo orodij gospodarske in trgovinske politike EU za zagotovitev neizkrivljenega dostopa do mednarodnih trgov;
- spodbujati globalno učinkovito rabo virov in krožnost, zlasti z ukrepi glede zasnove izdelkov²¹;
- sodelovati z mednarodnimi organizacijami, kot so OECD, IEA in IRENA, na področju dobavnih verig za kritične surovine, ki se uporabljajo v energetske prelohu.

5. Postavljanje temeljev novega svetovnega energetskega sistema

5.1. Krepitev vzpostavljenih zavezništev, sklepanje novih partnerstev

Nov svetovni energetski sistem ne pomeni zgolj nadomestitve fosilnih goriv z obnovljivimi viri energije, temveč se bo bistveno in strukturno razlikoval od današnjega. Sodelovanje in partnerstva bodo ključnega pomena za njegovo delovanje. Medtem ko si EU prizadeva za uresničitev globalnega zelenega prehoda, bo ponudila sodelovanje, poslušala in sodelovala z vsem svetom.

²¹ Pregled ukrepov EU, s katerimi bi trajnostni izdelki postali pravilo v EU.

EU bo še naprej sodelovala z ZDA, s katerimi so prednostne naloge v celotnem spektru energetske politike dobro usklajene. EU si bo prek Energetskega sveta EU-ZDA in v mednarodnih forumih prizadevala vplivati na pozitivne spremembe na svetovnem energetskem zemljevidu. Energetski odnosi s **Kanado** so se znatno pospešili na podlagi obstoječega energetskega dialoga na visoki ravni.

Tako **vzhodno kot tudi južno sosedstvo** bosta še naprej ključnega pomena za EU. Odnose na področju energije z državami vzhodnega partnerstva bo treba okrepiti in preučiti, hkrati pa ostati osredotočen na trajnostno energetsko varnost in prehod na zeleno energijo, v skladu z zavezami 6. vrha vzhodnega partnerstva decembra 2021. Odpornost, energetska varnost in zeleni prehod **Ukrajine, Moldavije in Zahodnega Balkana** so povezani z EU in zato osrednja prednostna naloga. S **Turčijo** bi bilo treba nadaljevati sodelovanje glede razogljichenja, da se zagotovi uskladitev turškega pravnega okvira s pravnim redom EU, tudi prek turške naložbene platforme.

V južnem sosedstvu bi bilo treba razviti skupno sredozemsko energetsko politiko na podlagi ministrske izjave Unije za Sredozemlje, sprejete junija 2021. EU bo podpirala regionalno sodelovanje v regiji vzhodnega in južnega Sredozemlja pri energetskem prehodu in sprostitvi potenciala energije iz obnovljivih virov. EU bo še naprej sodelovala pri razogljichenju, vključno z emisijami metana, z vsemi dobavitelji fosilnih goriv v regiji, kot so **Egipt, Izrael in Alžirija**.

Afrika je ključni partner EU. Poleg ciljev politike sodelovanja se pričakuje močnejše sodelovanje na področju trgovine in naložb z afriškimi državami, ki postajajo vse hitreje rastoči trgi tehnologij zelene energije. Afriške države lahko prispevajo tudi k energetske varnosti EU, danes z oskrbo z nafto in UZP, v prihodnosti pa z zelenim vodikom in gorivi iz obnovljivih virov ter surovinami, ki so ključnega pomena za prehod na zeleno energijo.

EU bo še naprej sodelovala s partnerji, kot so **Norveška, Japonska, Avstralija, Čile, Združeno kraljestvo** in drugi, na področju energetskega prehoda in vzajemno pomembnih prednostnih nalog. EU se trenutno pogaja o sporazumu o prosti trgovini z **Avstralijo**. Kot pomemben prihodnji proizvajalec zelenega vodika bi morala biti krepitev energetske povezave prednostna naloga. Čile naj bi v prihodnosti prav tako postal velik proizvajalec zelenega vodika in dobavljal kritične surovine, kot je litij.

EU bo v okviru **partnerstva med EU in Indijo za čisto energijo in podnebje** okrepila svoje energetsko sodelovanje z Indijo v podporo pospešitvi lokalnega uvajanja obnovljivih virov energije in hitremu razogljichenju njene industrije. EU bo podpirala skupne dejavnosti na področju vetrne in sončne energije na morju ter njunega vključevanja prek pametnih omrežij.

EU še naprej sodeluje s **Kitajsko** pri razogljichenju, reformi trga električne energije ter povečanju učinkovitosti in uspešnosti energetskega sistema. Sodelovanje bo osredotočeno na sisteme trgovanja z emisijami, elektroenergetske sisteme, modeliranje omrežij, financiranje energijske učinkovitosti in poslovno sodelovanje.

Kot je navedeno v **skupnem sporočilu o Zalivu**²², bo EU tesno sodelovala z zalivskimi državami pri spodbujanju prehoda na zeleno energijo, vključno z naložbami v južnem sosedstvu. Da bi bolje strukturirala svoje sodelovanje z Zalivom, je Komisija predlagala organiziranje letnih ministrskih sestankov o zelenem prehodu, ki jih dopolnjujejo povezane pobude zasebnega sektorja.

Srednja Azija je ključna regija, bogata z viri. EU bo na podlagi potenciala regije na področju sončne, vetrne in vodne električne energije spodbujala srednjeazijske reforme energetskega sektorja in prehod na nizkoogljično gospodarstvo ter sodelovanje na področju kritičnih surovin z državami, kot je **Kazahstan**.

5.2. Geopolitika in globalna energetska arhitektura

Ruska invazija na Ukrajino je jasno opozorilo, da svet zaznamujejo velika geopolitična in gospodarska rivalstva. Če se ne uravnotežijo, lahko odnosi med velikimi silami postanejo vse bolj konfliktni in enostranski, kar vodi do konkurenčnih vizij in načrtov.

Globalni prehod na zeleno energijo lahko podpre EU pri doseganju njenih širših geopolitičnih ciljev za krepitev odpornosti in odprto strateško avtonomijo. Evropska komisija in visoki predstavnik bosta spodbujala energetske cilje EU s krepitvijo vloge energetske diplomacije v zunanji in varnostni politiki. To bo zahtevalo okrepitev mehanizmov spremljanja, predvidevanje in oceno strateških posledic globalnega energetskega prehoda za partnerske države.

Za učinkovito spoprijemanje z izzivi globalnega energetskega prehoda sta potrebna zaupanje in sodelovanje v mednarodni skupnosti. EU bo okrepila svoje večstranske ukrepe v podporo ciljem EU in globalnim zavezam na podlagi načel učinkovitega multilateralizma, ki temelji na pravilih, določenih v skupnem sporočilu iz leta 2021 o krepitvi prispevka EU k multilateralizmu, ki temelji na pravilih²³. Potrebna so okrepljena partnerstva znotraj ZN, G20 in G7 ter tesnejše sodelovanje z mednarodnimi finančnimi institucijami.

Večstranske energetske organizacije in forumi, kot so IRENA, IEA, Energetska skupnost, mednarodno zavezništvo za sončno energijo, ministrski forum za čisto energijo Clean Energy Ministerial in pobuda Misija: inovativnost ter Svetovna konvencija županov za podnebje in energijo, nosijo ključno odgovornost pri spodbujanju energetskega prehoda na globalni ravni. Nekatere organizacije, kot je Energetska listina, nujno potrebujejo temeljito posodobitev, da se uskladijo s cilji do leta 2050, in EU se aktivno ukvarja s tem. Če ne bo mogoče doseči zadostne reforme Pogodbe o energetske listini, bo EU razmislila o izstopu iz članstva.

EU bo še naprej podpirala bolj vključujočo zastopanost nastajajočih in razvijajočih se gospodarstev v mednarodnih institucijah. EU bo skupaj s svojimi državami članicami v okviru pristopa Ekipa Evropa vedno bolj prispevala k vodenju in vključujočemu oblikovanju odločitev z večjim sodelovanjem v upravnih organih ustreznih organizacij. EU bi morala tudi pretehtati

²² Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu in Svetu o strateškem partnerstvu z Zalivom, JOIN/13/2/2022.

²³ Skupno sporočilo Evropskemu parlamentu in Svetu o krepitvi prispevka EU k multilateralizmu, ki temelji na pravilih, JOIN(2021) 3 final.

prednosti nadgradnje svoje kolektivne prisotnosti v polnopravno članstvo v energetskih forumih, ki se štejejo za ključne in strateške za napredovanje evropskega zelenega dogovora in te strategije.

Poleg tega bo EU okrepila sodelovanje v večstranskih in regionalnih organizacijah ter si prizadevala za tesnejše sodelovanje z Unijo za Sredozemlje, Afriško unijo in njenimi agencijami, Latinskoameriško organizacijo za energijo (OLADE) ali Združenjem držav jugovzhodne Azije (ASEAN) za obravnavo skupnih izzivov in sodelovanje na mednarodni ravni.

Ključni ukrepi:

- **redno spremljati geopolitični vpliv zelenega prehoda;**
- **začeti pregled sodelovanja EU v mednarodnih energetskih forumih, ki so ključni za globalni energetski prehod;**
- **okrepiti energetske diplomacijo v zunanji politiki EU in držav članic.**

6. Sklep

Smo v kritičnem obdobju za svetovno energetske politiko. Podnebne spremembe, geopolitični premiki, tehnološki razvoj in povečano svetovno povpraševanje po energiji ustvarjajo zahtevno in hitro spreminjajoče se okolje, ki zahteva prilagajanje naših energetskih sistemov in odnosov.

Poleg tega ima **ruska invazija na Ukrajino daljnosežne posledice za energetske varnost** ne le EU, ampak celotnega sveta. Dejanja Rusije so sprožila izredno nestanovitne cene na energetskih trgih in izpostavila potrebo po partnerstvih, ki temeljijo na zaupanju in skupnih dolgoročnih ciljih.

Prehod na zeleno energijo je edini način za sočasno zagotavljanje trajnostne, zanesljive in cenovno dostopne energije po vsem svetu. Da bi bil ta prehod uspešen, mora biti socialno pravičen in pošten, pri čemer nihče ne sme biti zapostavljen. To ne pomeni le postopnega opuščanja fosilnih goriv in zastarelih praks, temveč postopno uvajanje zelene energije, inovativne tehnologije, boljših trgov in krožnega gospodarstva. Že zdaj se je treba spopasti s potencialnimi prihodnjimi tveganji in odvisnostmi.

Prehod je priložnost za EU in njene partnerje, da skupaj zgradijo **nov energetski sistem, ki je bolj trajosten, enakopravnejši in bolj sodelovalen.** To sporočilo predstavlja strategijo EU za doseg navedenega cilja.